

معرفی های گزارشی

بیج کلیات

• فهرس احادیث کتب الصدوق

بنیاد پژوهشهای آستان قدس، چاپ اول، مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۹۹۴ ص، وزیری.

فهرست مجموعه آثار حدیثی شیخ صدوق - رضوان الله علیه - است بر اساس آغاز احادیث. در این فهرست پانزده عنوان کتاب صدوق که اکنون موجود هستند، فهرست شده است.

اساس کار جملات آغاز احادیث است. اما گاهی جملاتی از متن احادیث نیز برگرفته شده و در فهرست آمده است؛ به احتمال اینکه آن بخش چنان حدیث مستقلی در منابع دیگر آمده باشد. این موارد با ستاره مشخص گردیده اند.

اگر پاسخ امام (ع) کوتاه بوده و نیازمند ضمیمه سؤال بوده است، سؤال آورده شده و در آغاز نهاد شده است.

اگر امام (ع) از معصوم دیگری نقل کرده است، ملاک در آغاز سخن معصوم دوم است. پس از جمله حدیث، راوی، معصوم (ع) و جلد و صفحه و سطر کتاب ثبت شده است.

• مجموعه سازی

ترجمه: اسدالله آزاد، چاپ اول، مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۷۶، ۴۶۰ ص، وزیری.

کتاب برای راهنمایی و کمک به کتابداران،

تولیدکنندگان، فروشنندگان کتاب و مسؤولان و دست اندرکاران کتابخانه نگاشته شده است و در آن بطور علمی مواد کتابخانه ای تبیین شده است.

شیوه تولید کتاب و عرضه به بازار، توزیع آن در بازار، انواع ناشران، آگاهی از مواد کتابخانه ای از قبیل کتابشناسی تجاری، منابع نقد و بررسی و نقد آثار، ساختن مجموعه، سانسور و مباحثی از این دست به بیج و بررسی گذارده شده است.

بیج فقه و اصول

• الولاية العامة للمرأة في الفقه الإسلامي

محمد طعمه سلیمان القضاة، دارالنفائس، عمان، ۱۴۱۸، ۲۱۵ ص، وزیری.

در این کتاب ولایت عام به معنی حاکمیت، سرپرستی و اداره نظام در ابعاد مختلف قضایی، سیاسی و اداری در مقابل ولایت خاص به معنای، تدبیر امور فردی کسی به وسیله کسی دیگر، نهاده شده، و مؤلف کوشیده است تا چگونگی تصدّی زنان بر ولایت عام را از منظر فقیهان و حقوقدانان مسلمان و نیز با توجه به دلایل آنان به بحث نهد.

ابتدا از تعریف ولایت در لغت و اصطلاح سخن رفته است و آنگاه از تقسیم ولایت. نصوص قرآنی و روایی درباره ولایت عام در بحث های سوم و چهارم کتاب گزارش

شده، آنگاه مسؤلیت های زنان و مردان در زندگی و چگونگی توزیع آن از حیات اجتماعی آن دو بحث شده است. تساوی حقوقی زن و مرد فرقه های تکلیفی آن دو بحث های دیگر کتاب است.

آنگاه مؤلف به بحث اصلی کتاب یعنی زن و ولایت عام وارد شده است. زن و حکومت، زن و وزارت، زن و داوری، زن و امور حسبه، زن و نمایندگی مجلس، زن و پزشکی و... از جمله بحث های کتاب است.

مؤلف بیشتر احوال و دیدگاه ها را گزارش کرده است و کمتر در پی تحلیل و اجتهاد بوده است. با این همه وی جز در مواردی اندک، تصدّی زنان را در امور اجتماعی و اداری و سرپرستی نمی پذیرد. کتاب از جهت آشنایی با آرای متفکران اسلامی در این زمینه مناسب است.

• منهج التوفيق والترجيح بين مختلف الحديث

عبدالمجید محمد اسماعیل السوسوه، چاپ اول، عمان، دارالنفائس، ۱۴۱۸، ۶۱۵ ص، وزیری.

پژوهشی است دقیق درباره چگونگی اختلاف احادیث، و شیوه های جمع در احادیث ناهمگون. مؤلف در آغاز به تاریخچه بحث پرداخته است و آنگاه تعارض را دقیقاً توضیح داده و تعارض حدیث ها و مفهوم دقیق آن را بازگفته

است، و آنگاه شیوه‌های رفع تعارض و جمع بیان احادیث متعارض و مختلف را بتفصیل از دیدگاه مذاهب اهل سنت و زیدیه گزارش کرده است. مؤلف نتایج این بحث را به صورت عینی در فقه و استنباط احکام و ابعاد گوناگون نشان داده است. بحث از نسخ در احادیث و چگونگی آن یکی دیگر از مباحث سودمند کتاب است.

• نظریه‌های دولت در فقه شیعه

محسن کدیور، چاپ اول، تهران، نشر نی، ۱۳۷۶، ۲۲۴ ص، رقی. در این کتاب دیدگاه‌های مختلف در فقه شیعه درباره دولت و چگونگی شکل‌گیری آن گزارش شده است. مؤلف ابتدا از تطور فقه سیاسی در تشیع سخن گفته و آن را در چهار مرحله گزارش کرده است آنگاه حوزه بحث را روشن ساخته و سپس، نظریه‌های دولت را براساس مبنای مشروعیت سیاسی گزارش کرده است. آنگاه نظریه‌های دولت در فقه شیعه را به اجمال به بحث نهاده است. مؤلف بر این باور است که فقیهان شیعه را در این باره نه گونه دیدگاه بوده است.

۱. سلطنت مشروعه ۲. ولایت انتصابی عامه فقیهان ۳. ولایت انتصابی عامه شورای مراجع تقلید ۴. ولایت انتصابی مطلقه فقیهان ۵. دولت مشروطه ۶. خلافت مردم با نظارت مرجعیت ۷. ولایت انتخابی مقیده فقیه ۸. دولت انتخابی اسلامی ۹. وکالت مالکان شخصی مشاع.

این مجموعه اولین مجلد از سلسله نگاشته‌هایی است که مؤلف به آهنگ تبیین اندیشه سیاسی در اسلام تدوین می‌کند.

• الموجز فی أصول الفقه

جعفر سبحانی، چاپ اول، قم، مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۴۱۸، ۲۸۲+۲۶۰ ص، وزیری. مؤلف که از محققان، فقیهان و اصولیان

الصحة فی العقود»، «اصالة الصحة فی الأیقات» «العقود تابعة للقصد»، «اصالة اللزوم فی العقد والأیقات» «قاعده المعاملة السفیه» و...

مؤسسه انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم کتاب را براساس دو نسخه خطی و دو نسخه چاپی سنگی آن مقابله و تصحیح، منابع و مصادر احادیث و اقوال را تخریج کرده، در پانویس‌ها یاد کرده‌اند.

• تعلیقة النايفة البحرانی

سید عدنان الغریفی البحرانی، چاپ اول، مشهد، دار حفظ التراث البحرانی، ۱۴۱۸، ۲۴۷ ص، رقی.

کتاب تعلیقه مرحوم سید عدنان غریفی بحرانی معروف به نابغه بر کتاب عروة الوثقی سید کاظم یزدی است. در آغاز کتاب شرح حال کوتاه مؤلف توسط مصحح آورده شده است و آنگاه از آغاز کتاب اجتهاد تا پایان خمس طبق شماره مسأله در دو ستون رأی سید کاظم یزدی و تعلیقه مرحوم غریفی آورده شده است.

• مدخل الی فلسفة الفقه

مهدی مهریزی، چاپ اول، قم، الأعراف للنشر، ۱۱۲ ص، رقی.

کتاب دارای دو بخش است که در بخش نخست با عنوان آشنایی با فلسفه فقه، به تفسیر این عنوان، رابطه آن با دیگر علوم شیوه و مسائل آن بررسی شده است و در بخش دوم با عنوان فقه و زمان مباحث زمان و فقه و نظریه‌هایی را که در این باره ارائه شده است، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

• مناهج التجدید

عبدالجبار رفاعی، چاپ اول، قم، الأعراف للنشر، ۱۴۱۸، ۱۲۷ ص، رقی. کتاب در بر گیرنده چهار مصاحبه با محمد مهدی شمس‌الدین، جابر العلوانی،

سختکوش این روزگارانند، این کتاب را به گونه‌ای فشرده، دقیق، روان و سهل الوصول برای تدریس در حوزه‌های علوم اسلامی تدوین کرده است. مؤلف در این مجلد مباحث اصول را در بخش الفاظ و ادله عقلیه عرضه کرده است. در مقدمه اوّلین جزء به تعریف علم اصول و موضوع و مسائل آن، تقسیم مباحث، اقسام وضع، حقیقت و مجاز، اصول لفظیه، اشتراک و ترادف و حقیقت شرعی، صحیح و اعم و مشتق پرداخته و در مقاصد دیگر آن، از اوامر، نواهی، مفاهیم، عموم و خصوص، مطلق و مقید و در دومین جزء از قطع و احکام آن، ظن معتبر (کتاب، شهرت فتوایی، خیر واحد، اجماع، قول لغوی، عرف و سیره، عقل) و ظنون غیر معتبره (قیاس، استحسان، مصالح مرسیله، سد ذرایع، حیل شرعی، قول صحابی و اجماع اهل مدینه)، اصالة البرائة، اصالة التخییر، اصالة الاحتیاط، استصحاب، تعارض ادله شرعی (تعادل و تراجیح)، اجتهاد و تقلید (و مسأله دخالت عنصر زمان و مکان در اجتهاد) با قلمی شیوا و بیانی زیبا با اشاره به ادله اقوال و منابع شیعی و سنی و تطبیقات با فروع فقهی و قول مشهور بین متأخرین بحث شده است.

• العناوین ج ۲

میر عبدالفتاح حسینی مراغی، چاپ اول، قم، مؤسسه انتشارات اسلامی، ۱۴۱۸، ۷۹۶ ص، وزیری.

عناوین از کتاب‌های مهم فقهی است که به تصحیح و تبیین قواعد فقهی پرداخته است، در این مجلد ۶۷ هفت قاعده فقهی به بحث و بررسی نهاده شده است، که عناوین برخی از آنها چنین است «اصالة

• تاریخ علم الکلام فی الاسلام

شیخ الاسلام فضل الله زنجانی، چاپ اول، مشهد، بنیاد پژوهشهای آستان قدس رضوی، ۱۴۱۷، ۴۵۴ص، وزیری.

این کتاب نگاهی است گذرا به دانش کلام و چگونگی شکل گیری جریان های کلامی. در فصل اول از فرهنگ و عقاید جاهلی در دوره ظهور سخن رفته است و در فصل دوم از شکل گیری تدریجی دانش کلام. فصل سوم ویژه بحث از فرقه های اسلامی است مانند، شیعه، معتزله، اشاعره و ... و در فصل چهارم از امامت به عنوان کهن ترین بحث کلامی بحث شده است. مباحث کلامی مرتبط با قرآن در فصل پنجم آمده است و در فصل ششم برخی از مناظرات کلامی گزارش شده است. جریان های مؤثر در وضع و جعل حدیث و چگونگی انتقال علوم فلسفی به جهان اسلام فصل های پایانی کتاب را تشکیل می دهند. «بنیاد» یاد شده افزون بر مقدمه درباره مؤلف، متن کتاب را تحقیق کرده و منابع نقل ها و آرای متن کتاب را نشان داده اند.

• بحوث فی الملل والنحل

جعفر سبحانی، چاپ اول، قم، مؤسسه الامام الصادق (ع)، ۱۳۷۶، ۴۵۲ص، وزیری.

این کتاب در ادامه پژوهش های مؤلف درباره فرق و مذاهب به بحث از اسماعیلیه و فرقه های دیگر که به نوعی مرتبط با اسماعیلیه هستند، پرداخته است. کتاب در هجده فصل سامان یافته است. خطوط کلی عقاید اسماعیلیان، اسماعیلیان از نگاه فرهنگ های فرقه شناسی، حرکت های باطنی در عصر امام صادق (ع)، عبدالله بن میمون فداح اسماعیلی یا اثنی عشری؟! پیشوایان ناپیدا، پیشوایان آشکار، پیشوایان اسماعیلی، نزاریه و آغاخانیه، خاندان آغاخان، اصول پنجگانه اسماعیلیان، تبار

• معراج

ملا محسن فیض کاشانی، ترجمه مهدی آیت الله زاده نائینی، چاپ اول، قم، ام ابیها، ۱۳۷۶، ۵۲ص، رقعی.

در این اثر که ترجمه یکی از آثار ارزشمند فقیه و دانشور نامی ملا محسن فیض کاشانی (ره) است، به نحو موجز مسأله معراج نبی مکرم از نقطه آغاز حرکت و سیر تا پایان آن یعنی خانه «ام هانی»، به صورت گویا و بدون غبار نمایانده شده است. برخی عناوین عبارتند از: ریشه قرآنی معراج؛ تاریخ سیر آسمانی؛ معراج سیر جسمانی؛ محل عروج و ... مطالعه این اثر برای کسانی که بخواهند بطور اجمالی با موضوع معراج آشنا شوند، مفید است و کارآمد.

• شرح نهایة الحکمه

محمد تقی مصباح، چاپ اول، قم، انتشارات مؤسسه آموزش و پژوهش امام خمینی، ۱۳۶۸، ۳۶۰+۳۵۱ص.

حضرت آیت الله مصباح یزدی بارهای بار نهایة الحکمه را تدریس کرده اند. آنچه اکنون نشر یافته است بازنگری و بازنگاری شده دو دوره اخیر درس های ایشان است، که آقای عبدالرسول عبودیت آنها را درهم آمیخته و با تبویب و تنظیم، و افزودن توضیحات لازم و در آوردن آن از حالت گفتاری، تدوین کرده است. شیوه استاد تقریر و تحریر محتوی کتاب و در موارد لازم بررسی و نقد محتوای آن است. آقای عبودیت در ضمن مقدمه ای چگونگی تنظیم و تدوین کتاب را گزارش کرده اند.

عبدالحمید ابوسلیمان و جمال الدین عطیه درباره اجتهاد و راه های تجدید شیوه استنباط است و بحث هایی چون شناخت اسلامی، اصلاح روش تفکر اسلامی و نوسازی اصول فقه از جمله مباحث مورد گفتگو در این مصاحبه هاست.

• انگلیسی برای دانش جویان حقوق بین الملل

فرهاد مشفق، چاپ اول، تهران، سمت، ۱۳۷۶، ۲۰۸ص، وزیری.

کتاب برای دانشجویان رشته حقوق بین الملل در مقطع کارشناسی ارشد به عنوان منبع اصلی درس زبان تخصصی به ارزش دو واحد تدوین شده است و در آن طی بیست فصل مباحث کلی حقوق بین المللی مطرح شده است. وجود تمرین های مختلف در پایان هر فصل دانشجویان را در دست یابی به مقدار توانایی خود کمک می کند.

• میراث فقهی (۱) غنا، موسیقی

به کوشش رضا مختاری-محسن صادقی، چاپ اول، قم، مرصاد، ۱۳۷۶، ۸۸۴ص، وزیری.

طرح احیاء میراث فقهی پیشتر در شماره سوم همین مجله به اجمال و اختصار چاپ شد (آینه پژوهش، شماره ۳، مهر و آبان ۱۳۶۹، ص ۵۴-۵۵).

اینک اولین شماره میراث فقهی که اختصاص به مبحث غنا و موسیقی دارد به بازار عرضه شده است. اولین شماره میراث فقهی یعنی غنا، موسیقی شامل ۲۵۰۰ صفحه و در سه جلد عرضه خواهد شد که اینک جلد اول و دوم آن منتشر شده و جلد سوم هم ان شاء الله بزودی منتشر خواهد شد. نقد و بررسی این مجموعه جهت تدوین شماره های بعدی، برای دست اندرکاران آن بسیار مفید خواهد بود.

اسماعیلیان، دیدگاه تأویلی اسماعیلیان، چهره‌های اسماعیلیان، قرامطه، دروز فطحیه، واقفیه و نصیریه عناوین فصل‌های این کتاب است. مطالب کتاب دربارهٔ فرقه‌های یاد شده بر پایه منابع و مصادر فکری کهن و دست‌آورد این فرق-بدون تأثیرپذیری از آنچه در کتاب‌های ملل و نحل آمده است- عرضه شده است.

• مدخل الی علم الکلام الجدید

محمد مجتهد شبستری، چاپ اول، قم، الأعراف للنشر، ۱۳۱۸، ۱۱۲ص، وزیری.

کتاب شامل یک سخنرانی و یک گفتگو دربارهٔ کلام جدید با محمد مجتهد شبستری است. مؤلف کوشیده است در پاسخ سؤال گزارشگر ضمن تبیین مفهوم کلام جدید مباحث مطرح در این باره را تبیین کند.

• عقل و عشق

علی بن محمد ترکه- مصحح جودی اکرمی، چاپ اول، تهران، اهل قلم، ۱۳۷۵، ۲۱۸ص، وزیری.

کتاب عقل و عشق و یا مناظرات، در پی بیان جایگاه عقل و عشق است که به طریق داستان و مناظره بین آن دو تقریر شده است. مصحح آن را بر پایه ده نسخه تصحیح کرده است. قالب روایی و سبک رمزی کتاب از جمله ویژگی‌های این کتاب در حوزه عرفان اسلامی است.

• پایه‌شناسی دین

محمد علی کوشا، چاپ اول، قم، پارسایان، ۱۳۷۶، ۲۴۸ص، وزیری. کتاب یک دوره اصول عقائد سنتی با روش جدید است و به عنوان کتاب درسی برای طلاب مبتدی تنظیم شده است و مؤلف خود، آن را بارها تدریس کرده است. کتاب دارای پنج محور اصلی اصول دین است. و در آن از شیوه استدلال منطقی ارسطویی و نیز استدلال به روایات و آیات، بهره گرفته شده است.

و در بخش پنجم از فراگیری و تعلّم با فصل‌هایی چون لزوم و وجوب تعلّم، فضیلت تعلّم، آداب تعلّم، آداب سؤال و احکام تعلّم، بخش ششم ویژه فرادهمی و تعلیم است و در بخش هفت آیات و روایات مرتبط با عالمان ویژگی‌های آنان و حقوق عالم، معلم و متعلّم گزارش شده است. تمام آنچه آمد بر اساس آیات و روایات است با استناد به منابع کهن فریقین.

• البیان فی تفسیر القرآن

سید ابوالقاسم خویی، چاپ سوم، قم، دارالثقلین، ۱۴۱۸، ۵۷۸ص، وزیری.

«البیان فی تفسیر القرآن» به خامه فقیه بزرگ و مرجع عالیقدر تشیع حضرت آیت‌الله العظمی خویی-رضوان الله علیه- عملاً کتابی است در علوم قرآن. آن بزرگوار که آهنگ نگارش تفسیری داشته است؛ این مجلد را چونان مقدمه‌ای بر تفسیر در برخی موضوعات علوم قرآنی پرداخته است و از آیات قرآن فقط به تفسیر سوره حمد توفیق یافت و متأسفانه این اثری عظیم متوقف شد.

این چاپ حروف چینی تازه‌ای است، با تطبیق ارجاعات با مصادر و گاهی افزودن مرجع و یا روزآمدسازی آن.

• ابن عدی و منهجه فی کتاب الکامل

زهیر عثمان علی نور، چاپ اول، مکتبه الرشد، ۱۴۱۸، ۳۹۲+۳۹۸ص، وزیری. «الکامل فی ضعفاء الرجال» عبدالله بن عدی جرجانی، بزرگ‌ترین و پرمایه‌ترین اثر رجالی اهل سنت در شناخت راویان ضعیف است. این کتاب در دو مجلد گزارشی است تفصیلی و تحقیقی از روزگار ابن عدی، وضع سیاسی، فرهنگی و عقیدتی آن روزگاران. ابن عدی از گزارش ضعیفاء. مؤلف در بخش مرتبط با کتاب بتفصیل کتاب را

بیخ قرآن و حدیث

• زبان قرآن

مقصود فراستخواه، چاپ اول، تهران، انتشارات علمی فرهنگی، ۱۳۷۶، ۲۲۰ص، رقمی.

در این کتاب و در ضمن چهارده فصل، ویژگی‌های زبانی و اعجاز بیانی قرآن کریم به بحث نه‌ساده شده است. فلسفه‌های زبانی و زبان دین اعجاز بیانی در گزارش تاریخی، عنصر آهنگ و زیبایی در زبان این آواشناسی زبان قرآن، هماهنگی آیات و پایان‌بندها، برخی کتاب‌های زیبایی دیگر در بافت زبان قرآن مانند: قیاس، طباق، تناسب. هنر تصویر در زبان قرآن، مانند حس آمیزی، خیال‌انگیزی، صحنه‌نمایی و ... زبان بی‌نهایت خرد، سخته و سنجیده قرآن، جانشینی ناپذیری و بی‌بدیلی واژگان قرآن، مجاز، کنایه، استعاره بان قرآن ... از جمله عناوین کتاب است.

• العلم والحکمه فی الکتاب والسنة

محمد محمدی ری شهری، چاپ اول، قم، مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۷۶، ۵۲۶ص، وزیری.

مجموعه‌ای است از جملات درباره «علم» و «حکمت» در قرآن و سنت.

کتاب در هفت بخش تدوین یافته است: بخش اول دارای چهار فصل است، حقیقت علم، فضیلت دانش، آثار علم، اقسام علوم. و بخش دوم مشتمل بر هفت فصل است، معنای حکمت فضل حکمت، آثار حکمت و ویژگی‌های حکما. بخش سوم که عهده‌دار تبیین مبادی علم و حکمت است، در چهار فصل سامان یافته است. در بخش چهارم از موانع دانش حکمت سخن رفته است،

آنها به گونه ای تحلیلی- و نه گزارشی- هنوز برجای مانده است، اما این بحث بدان جهت که حالت میدانی دارد و به گونه مورد عناوین بحث شده است، سودمند است.

• اختلاف المفسرین أسبابه و آثاره

مسعود بن عبدالله الفنسیان، چاپ اول، ریاض، دار شبیلیا، ۱۴۱۸، ۳۹۹ص، وزیری.

مفسران غالباً آیات قرآن را گونه گون تفسیر کرده اند. این تفسیرها گاه هیچ گونه تعارضی با هم ندارند، اما گاه یکسر با یکدیگر در تضاد هستند. این گونه گونی آرا از کجا سرچشمه می گیرد؟ مؤلف کوشیده است در حد توان به این سؤال پاسخ گوید. او ابتدا به اجمال از چگونگی شکل گیری تفسیر یاد کرده است، و آنگاه اسباب و زمینه های اختلاف در تفسیر را برشمرده و به گونه موردی موارد آن را تحلیل کرده است و اثر این اختلاف را در مباحث عقیدتی، و فقهی نشان داده است.

• احادیث ام المؤمنین عائشه

سید مرتضی عسکری، چاپ اول، المجمع العلمی الاسلامی، ۱۴۱۸، ۴۶۲ص، وزیری.

مؤلف در این کتاب به تجزیه و تحلیل روایات ام المؤمنین عایشه پرداخته است. نخست چند بحث مقدماتی از قبیل سرگذشت حدیث، نظریه عدالت همه صحابه، و فراوانی روایت عایشه را بحث می کند. آنگاه روایتهایی را که از طریق او نقل شده است، به بحث می کشد، سپس به روایاتی که وی و دیگران از پیامبر (ص) نقل کرده اند، می پردازد. در ادامه روایاتی که به دروغ به عایشه نسبت داده شده می آورد. اقدام عایشه به تصفیه روایات منقول از پیامبر، و برخورد مستشرقان و بهره گیری آنان از روایات

در مصر است که آثار ارجمند و هوشمندانه ای در این زمینه دارد. او در این کتاب از معجزه، وجوه اعجاز، حروف مقطعه، واژه گزینی های مانند ناپذیر در قرآن و شیوه بدیع منحصر بفرد آن سخن گفته است و در بخش دوم مسائل نافع بن ازرق را با تحقیق و تصحیح گزارش کرده. ترجمه آقای صابری از کتاب خانم بنت الشاطی ترجمه ای است روان و خواندنی.

• اثر القرات فی الفقه الاسلامی

صبری عبد الرئوف محمد عبدالقوی، ریاض، اضواء السلف، ۱۴۱۸، ۴۲۷ص، وزیری.

مؤلف در این کتاب کوشیده است چگونگی شکل گیری قرائت های مختلف را باز گوید و آنگاه تأثیر قرائت های مختلف را در برخی از آیات مرتبط با احکام نشان دهد. در باب اول از چگونگی نقل قرائت ها سخن گفته است و در ادامه آن از توقیفی بودن قرائت ها بحث کرده است، چگونگی تکوین و تدوین قرائت های هفتگانه یکی دیگر از بحث های این باب است. آنگاه مؤلف از شرح حال قاریان سخن گفته است و در نهایت تأثیر نمونه های عینی قرائت های مختلفی را که وی آنها را متواتر می پندارد، گزارش کرده است. در باب دوم از تأثیر قرائت های شاذ در استنباط احکام بحث کرده است، و در همین باب موضع فقیهان چهارگانه را در استدلال به قرائت های شاذ بر نموده است، و آنگاه این نکته را به میان نهاده است که آیا می توان قرائت های شاذ را در نماز به کار گرفت یا نه؟! گو اینکه تواتر قرائت پایه استواری ندارد، و بحث قرائت های مختلف و چگونگی

شناسانده است. از چگونگی نسخه های کتاب سخن گفته، و جایگاه آن را در منظر عالمان این فن و در میان کتاب های دیگر بر نموده است. تأثیر «الکامل» را بر دیگر آثار و مؤلفات درباره موضوعات بر نموده، و منابع و مصادر ابن عدی را در این کتاب نشان داده است.

• کتاب الموضوعات من الأحادیث المرفوعات

ابن جوزی تحقیق: نورالدین بویاجیلار، چاپ اول، ریاض، مکتبه اضواء السلف، ۱۴۱۸، وزیری.

بحث و بررسی از احادیث موضوعه در میان محدثان اهل سنت پیشینه کهنی دارد. در میان آثار مختلف مرتبط با این موضوع اثر ابن جوزی از برجستگی ویژه ای برخوردار است. کار ابن جوزی مورد نقد عالمان پس از وی قرار گرفته و به نگاهی دقیق تر و از منظر حدیث شناسی شیعی نیز دارای اشکال های فراوانی است. با این همه اثری است سودمند و کارآمد، که تاکنون بارها و به گونه های مختلف چاپ و نشر شده بود.

آنچه اکنون پیش رو داریم، چاپی است منقح، تحقیقی که براساس چهار نسخه مقابله و تصحیح شده است و افزون بر منبع یابی احادیث، داوری های ابن جوزی با بسیاری دیگر از محدثان که در این باره قلم زده اند سنجیده شده است. محقق مقدمه ای دارد درازدامن درباره موضوع کتاب، کتاب و آثار پیشین و کتاب هایی که از وی تأثیر پذیرفته اند. جلد چهارم کتاب ویژه فهرست هاست.

• اعجاز بیانی قرآنی

عایشه بنت الشاطی- حسین صابری، چاپ اول، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۶، ۶۳۳ص، وزیری. این کتاب، یکی از نیکوترین آثار قرآن شناسانه است، بنت الشاطی از پیروان و بلکه پیشروان مکتب ادبی در تفسیر قرآن

عایشه بحث پایانی کتاب است.

• شرح حکم نهج البلاغه

شیخ عباس قمی، چاپ اول، تهران، بنیاد نهج البلاغه، ۱۴۱۷، ۳۱۱ص، رقمی.

مؤلف محترم ضمن ترتیب حکمت‌های نهج البلاغه براساس حروف الفباء بر هر کدام از آن‌ها را شرحی کوتاه نگاشته است. تبیین لغات مشکل، توضیح مراد از حکمت و آوردن نمونه‌هایی از اشعار برای تبیین مفهوم حکمت از جمله کارهایی است که مؤلف محترم در این کتاب انجام داده است.

• کتابنامه بزرگ قرآن کریم

محمد حسن بکایی، چاپ اول، تهران، قبله، دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۷۶، ۷۸۶+۴۸۱، وزیری.

مجلدات ششم و هفتم از طرح عظیم «کتابنامه بزرگ قرآن کریم» است که با ادامه گزارش حرف «ت» است تا پایان آن، که با تفسیرهای مرتبط با سوره «ق» آغاز می‌شود. و در پایان فهرست موضوعی مجلدات چهارگانه ۷-۴ قرار گرفته است؛ یعنی فهرست موضوعی کتاب‌های حرف «ت» از این فهرست و چگونگی آن بیشتر سخن گفته ایم.

• تاریخ و شرح حال

• تاریخ کربلا

عبدالجواد کلیددار، چاپ اول، قم، منشورات الشریف الرضی، ۳۰۰ص، وزیری.

گزارشی است تاریخی از کربلا و حائر اباعبدالله الحسین (ع). حائر در لغت و تاریخ، در فقه و حدیث، حائر و وجه تسمیه آن و سیر تاریخی آن. کتاب در دو باب تدوین شده است: در باب اول از حائر و مفهوم دقیق آن در تاریخ و لغت بحث شده و در باب دوم از جایگاه آن در میان مردم، و سیر تاریخی آن سخن

تاریخ، نقد گزارش‌های مورخان در حادثه بعثت، چگونگی بررسی سیره امامان (ع)، درس‌های آموزنده، از سیره رسول‌الله (ص) در مدینه، علی (ع) و موضوع او درباره خلافت، تحلیلی از وصیت امام (ع) در آستانه شهادت، زندگانی حضرت زهرا (س)، ستم‌ها، رنج‌هایی که بر فاطمه اطهر (س) روا شده است و ... کربلا و چگونگی بهره‌گیری از حادثه کربلا و ... سخن گفته است. فی رحاب اهل البیت (ع) کتابی است آموزنده و خواندنی.

• هکذا عرفتم ج ۷

جعفر خلیلی، چاپ اول، قم، منشورات الرضی، ۱۴۱۸، ۲۲۴ص، وزیری. «هکذا عرفتم» شیوه‌ای است نو، گیرا در شرح حالنگاری. از این کتاب و چگونگی آن بیشتر سخن گفته ایم (آینه پژوهش، ۱۳ و ۱۴، ص ۱۲۴) اکنون جلد هفتم آن مجموعه مشتمل بر هفت شرح حال به سبک و سیاق مجلدات پیشین نشر می‌یابد.

• مقتل الحسین

موفق بن احمد مکی خوارزمی، چاپ اول، قم، دارانوار الهدی، ۱۴۱۸، ۶۷۰ص، وزیری.

مقتل الحسین، از جمله مقاتل مشهور، سودمند، مستند و مورد توجه مورخان مسلمان است. مؤلف در فصل‌هایی از فضایل رسول‌الله (ص)، حضرت خدیجه، فاطمه بنت اسد (س)، علی (ع)، فاطمه زهرا (س)، حسین (ع) سخن گفته است و آنگاه احادیث رسول‌الله (ص) را درباره امام حسین (ع) گزارش کرده و سپس جریان قیام اباعبدالله الحسین (ع) را از آغاز تا فرجام بیان کرده است. فصل پایانی کتاب ویژه قیام مختار است. این چاپ براساس تحقیق علامه شیخ محمد سماوی تصحیح و حروفچینی مجدد شده است؛

به میان آمده است.

• فاطمه زهرا (ع)

علامه امینی، چاپ اول، تهران، انتشارات استقلال، ۱۳۷۶، ۷۱۲ص، وزیری. علامه امینی در یکی از سفرهای خود در تهران در پنج جلسه درباره مناقب فاطمه اطهر (ع) سخن می‌گویند. که آن سخنرانی‌ها به سال ۱۳۶۲ نشر یافته است. اکنون فرزند محقق، علامه امینی آقای محمد امینی نجفی متن تقریرات علامه را با دست‌نوشته‌ها مقابله کرده، و احوال و روایات را منبع‌یابی کرده و با مقدمه‌ای در شرح حال علامه منتشر کرده است. تعلیقات پایانی کتاب در تنقیح، تکمیل و تکثیر منابع بحث‌های علامه حجم عظیمی از کتاب را در بر گرفته است. در این تعلیقات بتفصیل روایات آیه تطهیر گزارش شده‌اند و برخی از مطالب مرتبط با متن توضیح داده شده است. کتاب «فاطمه زهرا (س)» اثری است ارجمند و تحقیقات و تعلیقات محقق بر سودمندی آن افزوده است.

• فی رحاب اهل البیت (ع)

سید محمدحسین فضل‌الله، قم، مؤسسه بهمن، ۱۴۱۸، ۴۰۸ص، وزیری. مجموعه‌ای است از سخنرانی‌های علامه سید محمدحسین فضل‌الله درباره پیامبر (ص) علی (ع) فاطمه زهرا (س)، امام حسین (ع) و حادثه کربلا. فضل‌الله به مسائل اسلامی و حوادث تاریخی‌نگاهی تحلیل‌گرانه و هوشمندانه دارد. او می‌کوشد با بازنگری و تحلیل استوار از حوادث از گذشته‌ها برای تجهیز در برابر حوادث آینده و یافتن موضع استوار در مقابل حوادث جاری بهره‌گیرد. مؤلف در این مجموعه از روش اسلامی در بررسی

جواد(ع) از جمله مطالب کتاب است .
کتاب برای مطالعه در سطح همگانی
مناسب است .

کتاب ادبیات

• از جام شیخ جام

علی فاضل ، چاپ اول ، تهران ، انتشارات
سخن ، ۱۳۷۶ ، ۳۲۳ ص ، رقعی .
این کتاب گزیده ای است از آثار عارف
بلند آوازه خراسانی احمد جام نامقی .
مؤلف که از ادیبان و محققان ارجمند و
باریک بین خراسانی است ، سالیانی دراز
با اندیشه و آثار و نگاشته های شیخ جام
دمساز بوده و هست . تصحیح های دقیقی
و عالمانه وی از آثار شیخ جام و نگاشته
پژوهشگرانه وی از احوال و آثار شیخ جام
نشان تأمل ها و باریک بینی های آن
بزرگوار در آثار شیخ جام است .
از این رو می توان گفت این گزیده حاوی
برترین تراوش های فکری در آثار شیخ
احمد جام است که با بصیرت و دقت گرد
آمده ، و براساس آگاهی های گسترده ای
از فرهنگ اسلامی توضیح و تبیین شده
است .

مؤلف ابتدا از شیخ احمد جام و آثار وی و
ویژگی های زبانی آثار او سخن گفته
است ، آنگاه گزیده هایی از آثار وی را در
بیست فصل گزارش کرده و در پایان
قسمت های مجمل و لازم التوضیح
متن ها را با دقت تمام توضیح داده است .
«از جام شیخ جام» چونان جرعه ای است
گوارا دوستان ادب پارسی را .

• ماه در محاق (مجموعه شعر)

محمد عابد ، چاپ اول ، تهران ،
سروش ، ۱۳۷۷ ، ۲۲۲ ص ، وزیری .
استاد محمد عابد از آن دست شاعران
معاصر است که به زبان فارسی و آذری
شعر و بویژه مدیحه و مرثیه سروده است .
در آثار عابد ، مرزی که در نقد و نظریه

شناسایی و چگونگی سیر تاریخی بنای
آنها گزارش شده است . مؤلف در ضمن
بحث از مساجد موقعیت جغرافیایی ،
جایگاه آن در نصوص راویان سیر تاریخی
تطور بنای آنها ، نام ها و اوصاف آن و نیز
وضع کنونی آنها را گزارش کرده است .
مسجد النبی ، مسجد قبا ، مسجد
الأجابه ، مسجد بنی ائیم ، مسجد بنی
حرام ، مساجد سبعة ، فضیخ ، مشربه أم
ابراهیم و ... از جمله مساجدی هستند که
در این کتاب معرفی شده اند .

• سیره و سخن پیشوایان

محمد علی کوشا ، چاپ اول ، قم ،
پارسایان ، ۱۳۷۶ ، ۳۸۲ ص ، وزیری .
کتاب در بر دارنده شرح زندگی چهارده
معصوم (ع) است و از هر کدام از معصومان
چهل حدیث اخلاقی - اجتماعی نقل و
ترجمه شده است . در بعضی موارد
معصوم (ع) تنها راوی حدیث بوده است ؛
از جمله در مورد حضرت فاطمه (س) و در
مواردی معصوم (ع) خود گوینده حدیث
بوده است .

مؤلف و ناشر گویا کتاب را برای
بهره گیری در مراکز آموزشی نهادها و
ارگانهای دولتی تدوین کرده اند ، ولی به
نظر می رسد کتاب در این حد نباشد .

• زندگی امام جواد(ع)

احمد صادقی اردستانی ، چاپ اول ، قم ،
مؤسسه فرهنگی انتشاراتی نقش ،
۱۳۷۶ ، ۲۵۵ ص ، رقعی .

نویسنده در چهارده فصل زندگی امام
جواد(ع) را بحث و بررسی کرده است .
عناوینی از قبیل : سقوط بنی امیه و ظهور
بنی عباس ، ولادت پربرکت ، امامت در
کودکی ، دوران امامت ، تربیت
شاگردان ، شهادت و کتاب نامه امام

که چاپی است منقح و خوب .

• بلوغ الامانی فی حیاة الفقیه الکبیر الایروانی

سید محمد تقی حشمت الواعظین طباطبائی
قمی ، چاپ دوم ، قم ، مدرسه علمیه
ایروانی ، ۱۴۱۸ ق ، ۵۳۰ ص ، وزیری .
مرحوم آیت الله میرزا علی آقا ایروانی
- قدس سره الشریف - یکی از مفاخر فقهای
شیعه و استاد بسیاری از مراجع تقلید متأخر
است ، که شرح زندگی ایشان تاکنون در
کتابی مستقل نیامده بود . مؤلف محترم در
این کتاب ، ابتدا به شرح تاریخ و جغرافی
ایروان و ارمنستان پرداخته ، و پس از آن به
توضیح زندگی ، تالیفات ، شاگردان و
بازماندگان آن فقید پرداخته است .

گسترده ترین بخش کتاب ، فصل
شاگردان معظم له است که در میان آنان به
نام کسانانی مانند آیات عظام : خوبی ،
میلانی ، نجفی مرعشی ، علامه امینی ،
علامه طباطبائی ، سید مرتضی
فیروزآبادی ، سید نصرالله مستنبط ، سید
محمد جواد تبریزی ، میرزا علی غروی
علیاری ، سید احمد مستنبط و شیخ محمد
طاهر آل راضی برمی خوریم ، که مؤلف به
شرح اجمالی زندگی آنان پرداخته است .

در فصلی دیگر به شرح زندگی فاضل
ایروانی و شاگردان او (چون : شیخ هادی
تهرانی ، شیخ محمد حرزالدین ، سید
ابوالحسن انگجی ، سید عبدالحسین
لاری ، میرزا ابوالقاسم اردوبادی) و در
ادامه از رجال علمی و مردان نامی ایروان
سخن به میان آمده است .

خوانندگان ایشان در کتابی دیگر به نام
«خوانندگان ایروانی» ، پیش از این نوشتار به
چاپ رسیده بود .

• المساجد الأثریة فی المدینة المنورة

محمد الیاس عبدالمنغنی ، مطابع الرشید ،
مدینه منوره ، ۱۴۱۸ ، ۲۷۹ ص ، وزیری .
در این کتاب سی و شش مسجد از مساجد
مدینه منوره که پیشینه ای کهن دارند

ادبی معاصر میان شعر و «مرثیه و نوحه» فاصله انداخته بود، فرو می‌ریزد. شعر عابد افزون بر اینکه برخاسته از حمیتی دینی و ارادتی قلبی به ائمه معصومین (ع) است، از معارف الهی و اندوخته‌های تاریخی خالی نیست و با این همه جوهره شعری را از دست نداده و زیبا و جاودانه است. ماه در محاق نخستین دفتر از اشعار این شاعر مرثیه پرداز است که بخش اعظم آن با واقعه کربلا و آن حماسه سرخ پیوند دارد. خواننده این دفتر شعری شک لحظاتی به طبع اشک خیز شاعر آفرین خواهد گفت.

• لطایف الأمثال و طرایف الأقوال

رشیدالدین و طواط، چاپ اول، تهران، اهل قلم، ۱۳۷۶، ۲۸۸ص، وزیری. کتاب مثل‌های عربی رایج در زبان فارسی را براساس حروف الفبا در بیست و هشت باب تنظیم کرده است. مؤلف آن را برای خوارزمشاه تدوین کرده است. نویسنده ضمن ترجمه، ریشه پیدایش آن را تبیین و مورد کاربرد آن را نشان داده است. مصحح محترم با نگارش مقدمه‌ای در باب مثل، ارزش کتاب، شرح حال کوتاه مؤلف و معرفی منابع تحقیق درباره‌ی وی به کتاب غنا بخشیده است. فهرست‌های راهگشا و تعلیقات علمی خانم دانش‌آموز کتاب را سودمند ساخته است.

• جلوه‌های بلاغت در نهج البلاغه

دکتر محمد خاقانی، چاپ اول، تهران، بنیاد نهج البلاغه، ۱۳۷۶، ۳۹۱ص، وزیری.

نویسنده در دو بخش کوشیده است تا مباحث مربوط به علم بیان و علم بدیع را در کلام علی (ع) در نهج البلاغه نشان دهد. مؤلف نخست بحثی بلاغی را طرح کرده و توضیح می‌دهد و آنگاه کاربرد آن را در کلام آن حضرت برمی‌نماید. کتاب برای پژوهشگران ادبیات مفید و آموزنده است.

• آئینه روزگار

به اهتمام مریم مارشال پیرغیبی، چاپ اول، نشر دیدار، ۱۳۷۵، ۲۶۳ص، رقیعی.

کتاب برگزیده اشعار خانم پروین مارشال پیرغیبی است که از شعرا و فرهنگ دوستان شیراز و صاحب امتیاز روزنامه ستاره جنوب بود. اشعار پروین مضامین فرهنگی، تربیتی و اجتماعی دارد و توسط دخترش که وی نیز شاعر است گزینش و نشر یافته است.

• مجموعه‌ها

• یادبهار

علی محمد حق‌شناس، چاپ اول، تهران، آگه، ۱۳۷۶، ۷۰۲ص، وزیری. مجموعه‌ای است از مقالات علمی و پژوهشی برای بزرگداشت مهرداد بهار، در پنج بخش. در بخش اول مقاله‌هایی آمده است در شرح حال افکار و شخصیت بهار. عناوین بخش‌های دیگر بدین قرار است: فرهنگ و زبان‌های باستانی، تاریخ، ادبیات، زبان‌شناسی همگانی و گویش‌ها، بزرگمردی چون بهار، فتوت‌نامه سپاهگران، ریاضت صوفیانه و آیین قربانی، درباره زبان خوارزمی، خدا، مرگ و رستاخیز در شاهنامه فردوسی، ملاحظاتی در «لغت فرس».

• سخنواره

ایرج افشار، چاپ اول، تهران، انتشارات توس، ۱۳۷۶، ۹۴۵ص، وزیری.

مجموعه‌ای است از پنجاه و شش گفتار به یاد دکتر پرویز ناتل خانلری. کتاب در چهار بخش سامان یافته است، سه بخش ویژه مقالات فارسی و بخش چهارم مقالات به زبان‌های دیگر.

عناوین بخش‌های سه‌گانه فارسی از این قرار است ۱. زبان فارسی و زبان‌شناسی با نُه مقاله ۲. ادبیات فارسی با چهارده مقاله ۳. تاریخ و فرهنگ با بیست مقاله.

عناوین برخی از مقالات چنین است: زبان‌شناسی نوین در زبان فارسی، پاسداران زبان فارسی، یکی از ویژگی‌های گویش شیرازی، خواجوی کرمانی و نفوذ وی در اشعار حافظ، مأخذ بعضی قصص مولوی، روانشناسی اجتماعی شعر فارسی، پیشینه پزشکی در ایران، خاکجای سعدی و حافظ، چند مأخذ در تاریخ کتابداری ایران، مسکویه و تجارت‌الأمم و ... سخنواره مجموعه‌ای است پژوهشی، سودمند و خواندنی.

• سیاسی

• آمریکا پیشتاز انحطاط

روژه گاردی؛ مترجم: قاسم صنعوی، چاپ اول، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۶، ۳۱۲ص، رقیعی. کتاب سیاست آمریکا را بررسی و تحلیل می‌کند و مباحثی از قبیل بی‌نظمی نوین جهانی، تک‌خدایی بازار، آمریکا پیشتاز انحطاط، کوشش‌های به ثمر نرسیده سوسیالیسم، رؤیاهای و دروغ‌های غرب و نظایر آن را مطرح می‌کند. کتاب دارای یازده فصل و چهار ضمیمه است. نویسنده کوشش می‌کند تلاش‌های آمریکا را تفسیر سودجویانه از حقوق و قوانین بین‌المللی معرفی کند و نادیده گرفته شدن منافع جهانیان در برابر نفع آمریکا را بنمایاند.

•••

مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی در آینه آثار^۱

• گزارشی از آثار منتشره مرکز در سال ۱۳۷۶

مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، در دهه شصت کار خود را با معجم نگاری و احیای میراث کهن شیعه آغاز کرد و برخی منشورات آن عنوان «کتاب سال» به خود گرفت و اینک با ورود به عرصه های جدیدتر و نشر آثاری در حوزه های گوناگون، از موفق ترین مراکز تحقیقی به شمار می رود و هر از چندی اثری تازه منتشر می کند و افقی نو در برابر دانش پژوهان می گشاید.

این مرکز در سال گذشته نوزده عنوان کتاب اعم از تحقیق، تألیف و ترجمه منتشر کرده است که مورد استقبال طالبان علم قرار گرفته و پاره ای از آنها در نشریات گوناگون معرفی شده است. در اینجا گزارشی کوتاه از آن چه در سال گذشته از این مرکز منتشر گشته است، به ترتیب الفبای عنوان ارائه می شود:

۱. ادراک حسی از دیدگاه ابن سینا. محمدتقی فعلی، واحد کلام مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ۳۳۳ص.

مؤلف در این کتاب کوشیده است، دیدگاه ابن سینا، در مورد ادراک حسی را تبیین کند. کتاب از یک مقدمه و پنج بخش تشکیل شده است. در مقدمه به زندگی ابن سینا و ضرورت این بحث اشارت رفته است. در بخش نخست جایگاه نفس و جوهریت آن بررسی می شود و در بخش دوم قوای نفس و ترتیب تکوین آنها آمده است. سومین بخش درباره حقیقت ادراک از دیدگاه فلاسفه اسلامی به ویژه بوعلی سیناست. چهارمین بخش درباره احساس و پنجمین بخش درباره حواس است.

۲. اسلام و دفاع اجتماعی. سید محمد علی احمدی ابهری، واحد فقه و حقوق مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ۴۳۱ص.

توجه به نقش تربیتی مجازات و تأکید بر تناسب میان جرم و مجازات و اصل فردی بودن مجازات، که نتیجه تأملات متفکران اروپایی در چند سده اخیر به شمار می آورد و تبلور نهایی آن در مکتب دفاع اجتماعی جلوه گر می شود، در فقه اسلامی ریشه های کهنی دارد. اسلام با اصل «ولا تزر وازرة وزر اخرى» و «ما كنا معذبین حتی نبعث رسولا» و دیگر اصول و قواعد جزایی، سیستمی را پی افکنند که گرچه حافظ منافع جامعه در برابر جرم و مجرمان است، لیکن در عین حال به مجرم چونان بیماری که نیازمند درمان است می نگرد و می کوشد از طریق قوانین و اقدامات بازدارنده او را هدایت کند. اثر حاضر متولی بحث در این زمینه و بیان جایگاه دفاع اجتماعی در اسلام است.

۳. اصطلاح نامه علوم قرآنی. تدوین شورای علمی اصطلاح نامه، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ۴۸۶ص.

اساس اصطلاح نامه بر گردآوری، رده بندی و تعیین مراتب میان اصطلاحات و اوزگان یک رشته علمی است. این کار زمینه فهم و دریافت دقیق تر مفاهیم اساسی هر رشته علمی است. اصطلاح نامه، یا گنج واژه به این معنا معادل «تزاروس» است.

اصطلاح نامه حاضر نخستین کوشش برای استخراج و طبقه بندی اصطلاحات رایج در علوم قرآنی است و ماحصل سالیان مطالعه و تحقیق و استخراج اصطلاحات گوناگون حوزه علوم قرآنی به شمار می رود.

۴. اصطلاح نامه فلسفه اسلامی. تدوین شورای علمی اصطلاح نامه، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ۲ج.

شیوه کار در این اصطلاح نامه و اصطلاح نامه علوم قرآنی - که تفصیل آن در مقدمه هر دو کتاب آمده است - به این صورت بوده که نخست متون اساسی این دو حوزه معین و آن گاه اصطلاحات پُرسامد و اصلی آنها استخراج و طبقه بندی و سپس مراتب آنها و ارتباطشان با یکدیگر تعیین شده است.

بدین ترتیب این دو اصطلاح نامه، آینه گویایی از مباحث علوم قرآنی و فلسفه اسلامی است.

۵. الاصفی فی تفسیر القرآن. ملا محمد محسن فیض کاشانی، گروه احیاء تراث اسلامی مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ج ۱، ۷۱۳ص.

ملا محسن فیض، فقیه، مفسر و فیلسوف قرن یازدهم و داماد ملاصدرا و متأثر از مشرب فلسفی او، تأملات خود را درباره قرآن کریم منظم ساخت و تفسیر بزرگ «الاصفی» را از خود به جا گذاشت. لیکن بعدها خود این تفسیر بزرگ را تلخیص کرد و چکیده آن را در دو جلد به نام «الاصفی» عرضه کرد. اثر حاضر تحقیق و تصحیح این تفسیر فشرده و ارزنده است که پس از سالیان تحقیق مستمر، منتشر می گردد. این جلد شامل تفسیر سوره حمد تا پایان سوره بنی اسرائیل است.

۶. اضبط المقال فی ضبط اسماء الرجال. آیت الله حسن زاده آملی، تحقیق واحد تاریخ و سیره اهل بیت: مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ۲۰۰ص.

علم رجال که متولی شناختن و شناساندن راویان و ارزش روایت آنهاست، یکی از علوم مقدمی برای دریافت صحیح سنت است و پا به پای علم درایه در میان شیعه ریشه های مستحکمی دارد.

اثر حاضر که حاصل تدقیقات محققانه عالم ذوفنون حضرت آیت‌الله حسن زاده‌آملی است، کوششی است برای ضبط و بیان دقیق اسامی و اعلام و تفاوت میان پاره‌ای از آنها. تحقیق و تحریر نهایی این اثر حاصل کار مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی است.

۷. الکل و فرآورده‌های آن در فقه اسلامی. سید حسن وحدتی شبیری، واحد فقه و حقوق مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ۱۴۴ص.

حرمت خمر از مسلمات فقه اسلامی است و دلیل آن نیز آشکار است که مایه تباهی خرد و تفرقه میان مردم و کینه‌توزی است. الکل که مایه اصلی خمر به شمار می‌رود، در گذشته مصرفی جز اسکار نداشت، لیکن امروزه الکل در صنایع گوناگون چنان مصارف متنوع و مفیدی دارد، که نمی‌توان نقش آن را نادیده گرفت.

اثر حاضر کوششی است در جهت بیان جنبه‌های فقهی مصارف گوناگون الکل، در عرصه‌های مختلفی چون پزشکی و داروسازی.

۸. اهداف دین از دیدگاه شاطبی. احمد ریسونی، ترجمه سید حسن اسلامی و سید محمد علی ابهری، ۴۷۲ص.

هدفداری احکام شرع و حکیمانه بودن قوانین اسلام از قطعیات به شمار می‌رود و جز جریانی کم‌رنگ، در تاریخ اسلام که در این اصل چون و چرا داشتند، همواره این اصل راهنمای بحث و تدقیق در فقه و کشف و استنباط بوده است. یکی از مهم‌ترین متفکران این عرصه در میان اهل سنت ابواسحاق شاطبی، فقیه و اصولی قرن هشتم اندلس است که کتاب پرآوازه اش «الموافقات» هم‌چنان محل بحث و نظر است.

کتاب حاضر گزارش دقیق و مفصلی است از آرای شاطبی در مورد مقاصد پنجگانه اساسی شریعت و پیشینه و پیامدهای آن.

۹. بررسی تطبیقی مفهوم و آثار اضطراب در حقوق مدنی. ابراهیم عبیدی پور، واحد فقه و

تحولات روی آوردن دولت‌ها به قوانین موضوعه و جایگزینی محاکم دولتی به جای محکمه‌های شرعی است. پاره‌ای از این تحولات نتیجه اجتناب ناپذیر ارتباط با غرب و پاره‌ای زاده تأملات حقوقدانان مسلمان بوده است. کتاب حاضر گزارشی است از این تحولات و فراز و فرود آن و ضعف‌ها و قوت‌هایش.

۱۲. دین و چشم‌اندازهای نو. پیر اکستون، میلتون بینگر و محمد لگنهاوزن، ترجمه غلام حسین توکلی، واحد کلام و فلسفه مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ۱۱۹ص.

برخلاف پندار رایج در مورد ضعف دین در جوامع غرب و پیروزی ماده بر روح در آن خطه، هرچه می‌گذرد، حقانیت دین آشکارتر و مقبولیت آن بیشتر می‌گردد. کتاب حاضر که ترجمه مقالاتی از عالمان دین است، گواهی است بر این ادعا. نویسندگان این مقالات که هر یک در حوزه تخصصی خود از مطرح‌ترین افراد به شمار می‌روند، کوشیده‌اند از زاویه‌های گوناگون به دین بنگرند و جنبه‌های مختلف آن را بنمایانند. این کتاب شامل هشت مقاله است که تبیین‌های روان‌شناختی، جامعه‌شناختی و رویکردهای طبیعت‌گرایانه به دین را معرفی کرده‌اند.

۱۳. شیعه در هند. سید عباس اطهر رضوی، ترجمه شده به وسیله گروه ترجمه مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ج ۱، ۶۸۱ص.

کتاب حاضر که نخستین جلد از مجموعه دو جلدی خود به شمار می‌رود، گزارش مفصل و دقیقی است از ورود تشیع به هند و رشد و بالندگی آن از آغاز تاکنون.

نویسنده کتاب که خود هندی ایرانی تبار است، کوشیده است با دقت و وسواس علمی - در برابر داوری مغرضانه مستشرقان درباره نقش شیعه - سهم علمی شیعه را در همه جنبه‌های فرهنگ آن مرز و بوم نشان دهد و بخشی از تلاش علمی و

حقوق مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ۱۵۲ص.

اثر حاضر نخستین کوشش مستقل در نوع خود به شمار می‌رود و مؤلف طی آن کوشیده است با تتبع در منابع فقهی و حقوقی، کاری تطبیقی و درخور تأمل عرضه کند. این اثر بر آن است تا نسبت اضطراب را با اراده و تأثیر اضطراب بر اراده را در حقوق مدنی مشخص سازد. مؤلف به دقت پس از ایضاح دقیق مفاهیم مورد نظر خود، بحث را به گونه‌ای مقایسه‌ای پیش برده و از منابع فارسی و لاتین نیک بهره جسته است.

۱۰. بلوغ دختران: رساله‌های فقهی (۱). به کوشش مهدی مهریزی، ۴۳۱ص.

گرچه در نگاه اول بلوغ از مفاهیم آشکار و روشن به شمار می‌رود، اما پس از اندکی تأمل این آشکاری جای خود را به ابهام می‌دهد و نیاز به بحث جدی در این باب پیش می‌آید، به ویژه آن‌که هدف بحث نتیجه‌گیری فقهی باشد.

کتاب حاضر که شامل یک مقدمه، هیجده مقاله و یک مآخذشناسی بلوغ است، مباحثی را که در زمینه بلوغ از منظر فقهی صورت گرفته است، به ترتیب تاریخی یک جا گرد آورده است و زمینه را برای ادامه بحث فراهم ساخته است. پاره‌ای از این مقالات مانند «رسالة فی البلوغ و حده» نوشته محقق کرکی، برای نخستین بار است که به وسیله گردآورنده محترم تحقیق و منتشر شده است.

۱۱. تحولات حقوقی جهان اسلام. تألیف نورمن اندرسون، ترجمه فخرالدین اصغری، جلیل قنوتی و مصطفی فضائلی، ۳۰۴ص.

دو سده اخیر، کشورهای اسلامی شاهد تحولات فراوانی در همه عرصه‌های زندگی اجتماعی بوده است. یکی از این

در صدر کتابخانه های عالمان دین بوده است و زینت بخش محافل علمی .

این کتاب هشتمین جلد تحقیق شده این اثر است که با تحقیقی استوار و دقت نظری کم مانند عرضه می شود .

۱۹ . المعجم المفهرس لالفاظ احادیث بحار الانوار . جلد های ۱۳ و ۱۴ .

بحار الانوار ، خود دایرة المعارف حدیث شیعه به شمار می رود و این کتاب کلید دست یابی به آن . بحار الانوار به حق چون نامش دریا های نور است و شناوری در آن جز با ابزار های لازم شدنی نیست .

اثر حاضر که نتیجه سالیان دراز تحقیق ، فیش برداری و تنظیم دستی کلمات و مواد و هیأت و نتیجه هزاران ساعت کار توان فرساست ، نشان همت شکست ناپذیر مجریان آن است و به همین دلیل ماندنی .

*

آثار فوق که پاره ای در نوع خود بی مانند هستند ، گویای گستره فعالیت های تحقیقاتی مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی و توجه به افق های تازه - در کنار حفظ میراث ارجمند این سلسله مشکیار - است . امید که در سال جاری شاهد آثار پربرگ و بارتری از این مجموعه باشیم .

گفتنی است که مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی خبرنگارمه ای با نام «پیام پژوهش» به صورت فصلی منتشر می کند که در آن تازه های نشر خود را معرفی می نماید و این گزارش بر اساس اطلاعات موجود در شماره های یکم تا سوم آن فراهم آمده است .

سید حسن اسلامی

۱ . این آثار در بخش های معرفیه ای اجمالی ، و گزارشی این مجله معرفی شده اند ، اکنون بلحاظ اینکه تلاش های پژوهشی مرکز یاد شده یکجا در پیشدید محققان قرار گیرد نشر این گزارش بایسته دانسته شد .

آینه پژوهش

فرهنگی آنان را باز گوید .

۱۴ . صرف روان با حدیث و قرآن . احمد امین شیرازی ، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی ، ج ۲ .

از آنجا که زبان عربی ، کلید فهم علوم اسلامی به شمار می رود ، آموختن قواعد آن برای طالبان علوم دینی از نخستین گامهاست . از این رو کتاب های بزرگی در این زمینه پدید آمده است که با همه مزایایی که دارند به دلایلی چون قدمت متن ، دشواری زبان ، ابهام مطلب و تعلیمی نبودن ، آموختنشان دشوار است . کتاب حاضر کوششی است برای گذر از این موانع و فراهم آوردن متنی متقن ، دقیق و در عین حال آسان فهم .

۱۵ . فهرست نسخه های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی . به کوشش علی صدرایی خوئی ، با نظارت عبدالحسین حائری ، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی با همکاری کتابخانه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی ، جلد های ۲۵ ، ۲۶ و ۳۵ .

در این سه جلد ، یک هزار و دو بیست و پنجاه نسخه خطی از مخطوطات موجود در کتابخانه مجلس شورای اسلامی ، معرفی شده است . گفتنی است که از سالیان پیش تهیه فهرست نسخ خطی مجلس مورد توجه قرار گرفت و با همت استاد حائری این کار آغاز شد ، لیکن به فرجام نرسید و سه جلد حاضر محصول نخستین کار مشترک مرکز مطالعات و خانه ملت است که اطلاعات دقیق و تفصیلی نسخه های ارزشمند این مجموعه را معرفی می کند .

۱۶ . گفت و گوهای فلسفه فقه . مصطفی ملکیان ، محمد مجتهد شبستری ، ناصر کاتوزیان ، علی عابدی شاهرودی و صادق لاریجانی ، واحد فقه و حقوق مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی ، ۲۳۲ ص .

نگاه بیرونی به فقه و تأمل در کارکرد و اهداف و شرایط باروری آن ، زاینده فلسفه

فقه است . کتاب حاضر که شامل پنج گفت و گو با صاحب نظران و دانشوران این مرز و بوم است ، نخستین کتابی است که درباره فلسفه فقه به زبان فارسی منتشر می شود . در این کتاب به پرسش هایی از این دست پرداخته شده و پاسخ هایی بدان ها داده شده است : آیا فلسفه فقه دانشی است توصیفی یا تجویزی ؟ فواید و غایت فلسفه فقه چیست ؟ اهم مسائل فلسفه فقه چیست ؟ متدلوژی فلسفه فقه چیست ؟ و فلسفه فقه چه ارتباطی با علومی چون کلام ، اخلاق ، تفسیر و اصول فقه دارد ؟

۱۷ . مآخذشناسی نظام تعلیم و تربیت روحانیت . محمد نوری ، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی ، ۷۳۶ ص .

کتاب حاضر مفصل ترین مآخذشناسی درباره نظام آموزش و پرورش روحانیت است و در آن کتاب ها ، مقالات و پیاپی هایی که درباره روحانیت منتشر شده و همچنین مراکزی که درباره این نهاد فعالیت می کنند ، معرفی شده است .

در باره هر مدخل اطلاعات کتاب شناختی مانند نام مؤلف ، عنوان اثر ، ناشر ، محل نشر و تاریخ نشر و گاه اطلاعات افزوده ای آمده است . کتاب شامل شش بخش و دو فهرستواره اعلام و عنوان هاست .

۱۸ . مختلف الشیعه فی احکام الشریعه . علامه حلی ، تحقیق گروه احیاء تراث اسلامی ، ج ۸ .

کتاب مختلف الشیعه ، یکی از منابع مرجع فقه و از آثار ماندگار علامه حلی و مکمل «منتهی المطلب فی تحقیق المذهب» و «تذکره الفقهاء» است . هر کس بخواهد در هر یک از ابواب فقه تأمل کند و بر آن چه فسق های سلف گفته اند ، مطلبی بیفزاید ، از این کتاب بی نیاز نیست . از این رو این کتاب همواره

